

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з
навчальної роботи

 К.В.Борак

" " _____ 2023р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
«ЛІСОВА ЗООЛОГІЯ»

Галузь знань: **20 «Аграрні науки та продовольство»**

Освітньо-професійна програма зі спеціальності: **205 «Лісове господарство»**

Освітній ступінь: **Бакалавр**

Відділення: **«Агрономія»**

Робоча програма навчальної практики з дисципліни «Лісова зоологія»

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність: 205 «Лісове господарство»

Розробник: Житова О. П., доктор біологічних наук, професор, професор кафедри «Агрономія та лісове господарство»

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Агрономія та лісове господарство»

Протокол від 27.08.25 2025 року № 1

Завідувачка кафедри „Агрономія та лісове господарство”

Цуман Н.В.

(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри „Агрономія та лісове господарство”

Протокол від _____ 20 _____ року № _____

Завідувачка кафедри „Агрономія та лісове господарство”

Цуман Н.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри „Агрономія та лісове господарство”

Протокол від _____ 20 _____ року № _____

Завідувачка кафедри „Агрономія та лісове господарство”

Цуман Н.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1.Опис навчальної практики

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної практики
		денна форма навчання
Кількість кредитівECTS– 3	Галузь знань: <u>20 «Аграрні науки та продовольство»</u>	Обов'язкова
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: <u>205 «Лісове господарство»</u>	Рік підготовки:
		II-й Семестр
		3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних – 30 Самостійної роботи студента - 60	Освітній ступінь : Бакалавр	Лекції
		Практичні 60 год.
		Лабораторні 0 год.
		Самостійна робота 30 год.
		Вид контролю: <u>Поточний – презентації,</u> <u>звіт;</u> <u>Підсумковий – залік.</u>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми навчання – 0,5

2. Мета та завдання навчальної практики

Метою навчальної практики є формування у студентів уявлень про різноманіття лісової фауни, розуміння єдності, взаємодії та незамінності усіх елементів лісової фауни, їх значення у формуванні і існуванні лісових екосистем, забезпечення професійної підготовки фахівців лісового і мисливського господарства в галузі зоології тварин лісу як основи збереження та раціонального використання тваринного світу лісів.

Основними **завданнями** навчальної практики «Лісова зоологія» є засвоєння засад систематики тваринного світу;

- вивчення біології, екології та взаємозв'язку тваринних організмів із лісовим середовищем;
- оцінка впливу умов середовища на життєдіяльність тварин;
- пояснення вивчених явищ, і з'ясування їх біологічної та прикладної суті;
- визначення шляхів керування популяціями диких тварин у оптимальному для природи і людини напрямку.

У результаті проходження навчальної практики здобувач вищої освіти повинен

знати: видовий склад лісової фауни України;

- особливості лісового середовища, як місця існування тварин;
- основні таксони зоологічної систематики, їх підпорядкування та застосування;
- загальну характеристику класів тварин, їх місце в системі тваринного світу;
- біологічні характеристики та екологічні особливості основних представників лісової фауни;
- морфологічні та анатомічні особливості будови тіла та систем органів тварин;
- особливості живлення, розмноження, міграцій та зимівлі представників лісової фауни;
- трофічні зв'язки птахів та їх значення в обмеженні чисельності лісових

комах;

- закономірності поширення та специфіку існування лісових тварин у різних лісових біоценозах;
- вплив антропогенних факторів на поширення лісових тварин;
- рідкісні та зникаючі види лісової фауни, способи їх охорони та приваблення у лісові масиви;
- механізм дії червоних списків різного рангу та міжнародних природоохоронних конвенцій щодо збереження лісової фауни;
- методи досліджень та обліку чисельності лісових тварин;
- методику виготовлення годівниць, штучних гніздівель та сховищ для різних представників лісової фауни.

студент повинен *вміти*:

- визначати основні види лісової фауни;
- провести дослідження видового, статевого та вікового складу популяцій та облік чисельності лісових тварин;
- проводити оцінку впливу фауни на лісові біоценози та стану природної стійкості лісових екосистем за наявністю певного видового складу та розміщенням ссавців і птахів;

виготовляти та використовувати основні типи годівниць, штучних гніздівель та сховищ

- здійснювати планування та керівництво роботами по проведенню охоронних заходів, привабленню птахів, регулюванню чисельності певних видів лісової фауни;

- здійснювати заходи по пропаганді охорони лісової фауни.

здійснювати оцінку наслідків порушень законів про охорону тваринного світу.

Програмні компетентності

Процес вивчення навчальної практики спрямований на формування елементів таких компетентностей

а) загальних (ЗК):

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК11. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

б) фахових (ФК):

ФК8. Здатність вирішувати поставлені завдання з мисливства та забезпечувати ведення мисливського господарства в лісовому фонді.

ФК12. Екологічні мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях.

Програмні результати навчання (РН):

РН2. Прагнути до самоорганізації та самоосвіти.

РН3. Проводити літературний пошук українською та іноземними мовою і аналізувати отриману інформацію.

РН6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей.

РН9. Застосовувати лісівничі загальновідомі методи збору дослідного матеріалу та його статистичного опрацювання.

РН10. Аналізувати результати досліджень лісівничо-таксаційних показників дерев, деревостанів, їх продуктивності, стану насаджень та довкілля, стану мисливських тварин та їх кормової бази.

РН11. Оцінювати значимість отриманих результатів досліджень дерев, деревостанів, насаджень, лісових масивів і стану довкілля, стану мисливських

тварин та їх кормової бази і робити аргументовані висновки.

PH14. Виконувати чітко та якісно професійні завдання, удосконалювати технологію їх виконання та навчати інших.

PH 16. Організувати результативні та безпечні умови праці.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця:

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Екологія за фаховим спрямуванням	Мисливствознавство
Генетика	Лісова ентомологія
Біологія	Екологічні основи ведення лісового господарства
Радіобіологія	Стратегія сталого розвитку та екологічна політика в лісовому господарстві

Критерії оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень студентів за всіма видами навчальних робіт проводиться за *поточним* та *підсумковим* контролюми.

Для оцінювання навчальних досягнень студента впродовж семестру застосовується 4-бальна шкала з дисциплін освітньо-професійної підготовки молодшого спеціаліста. Після проведення підсумкового контролю результати переводяться у 100-бальну шкалу.

Відповідність підсумкових оцінок за національною шкалою оцінкам у балах за 100-бальною шкалою

Оцінка за національною шкалою	Оцінка в балах
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	1-59

Критерії оцінювання знань, вмінь, компетентностей студентів з навчальної дисципліни

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких

	<p>навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Студент активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.</p>
«Добре»	<p>Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Студент активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.</p>
«Задовільно»	<p>Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.</p>
«Незадовільно»	<p>Оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.</p>

Критерії оцінювання екзаменів (диференційованих заліків)

Оцінка «**відмінно**» (90-100 балів) виставляється студенту, який повністю оволодів програмним матеріалом, точно й повно виконав практичні завдання; виявив творчу самостійність, знання спеціальної літератури, тверді переконання та вміння їх захищати, високу комунікативну культуру, вміння робити практичні висновки; на семінарських, лабораторних, практичних заняттях показав достатній рівень розвитку умінь і навичок точного застосування знань.

Оцінка «**добре**» (74-89 балів) виставляється за тих же умов. Відмінність у знаннях студента полягає в дещо обмеженому й звуженому прояві тих же якостей, які слугують критерієм відмінної оцінки – творча самостійність, знання літератури тощо. Але вже немає тієї свободи викладу матеріалу, як у першому випадку, можуть допускатися окремі помилки, що легко виправляються самим студентом під час бесіди.

Оцінка «**задовільно**» (60-73 балів) виставляється за повне знання програми та за виконання завдань. У цьому випадку студент може й не виявити самостійності суджень. Відчувається, що він дещо просто «завчив», однак навчальний матеріал він загалом знає. Має певне уявлення про вимоги практики, може знайти нові приклади або умови застосування знань на практиці. Знає літературу, але, можливо, не всю і не може дати достатньої критичної оцінки. Володіє необхідними вміннями. Можливі недоліки в аспекті комунікативної культури.

Оцінка «**незадовільно**» (1-59 балів) виставляється, якщо студент не має повних знань. Завдання не виконані або виконані невірно. Уміннями й навичками студент не володіє. Навчальної літератури зовсім не знає.

Засоби оцінювання:

Залік, презентації, тести.

3. Структура навчальної практики

Семестр	Кількість годин				
	всього	у тому числі:			
		лекції	практичні	лабораторн і	самостійні

III	90	-	60	-	30	-
-----	----	---	----	---	----	---

4. Тематичний план

№ з/п	Назви розділів і тем	Кількість годин	Самостійні, індивідуальні заняття
1	Тема 1 Інструктаж з правил техніки безпеки під час проходження навчальної практики з зоології. Ознайомлення студентів із програмою практики, знаряддям, обладнанням	12	5
2	Тема 2. Тварини ґрунту	12	5
3	Тема 3. Тварини мішаного лісу, лісових галявин	12	5
4	Тема 4. Тварини пасовищних лук, сіножатей, чагарників	12	5
5	Тема 5. Тварини гідробіоценозів	12	5
6	Тема 6. Оформлення звіту, перевірка знання місцевої фауни, складання заліку.	12	5
Всього		60	30

5. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені програмою.

6. Програма навчальної практики з лісової зоології

1. Ознайомлення з програмою практики; вимогами до ведення польового щоденника та оформлення звіту. Підготовка обладнання для збирання матеріалу в польових умовах. Інструктаж з правил техніки безпеки під час проходження навчальної практики.

2. Тварини ґрунту. Метод ґрунтових розкопок. Біорізноманіття ґрунтових безхребетних. Морфо-фізіологічні адаптації до середовища існування, трофічні

зв'язки і роль у ґрунтоутворюючих процесах. Збір матеріалу безхребетних. Сліди хребетних тварин на ґрунті.

3. Тварини мішаного лісу, лісових галявин. Методи збору ентомологічного матеріалу. Біорізноманіття безхребетних. Збір матеріалу безхребетних. Вивчення видового складу наземних хребетних за зовнішнім виглядом, за голосами (птахи). Дослідження сховищ (дупла, гнізда) та слідів життєдіяльності хребетних.

4. Тварини пасовищних лук, сіножатей, чагарників. Прийоми спостереження і збирання тварин на луках. Найважливіші безхребетні та хребетні лучних біоценозів. Збір матеріалу.

5. Тварини гідробіоценозів. Біорізноманіття безхребетних і хребетних стоячих водойм, проточних водойм. Зв'язки безхребетних з іншими компонентами гідроекосистем. Збір матеріалу.

6. Оформлення звіту про виконану роботу та завдань зі збору польового матеріалу, монтування колекцій; перевірка знання місцевої фауни: види тварин по класах, їхні латинські назви, найважливіші біологічні особливості.

7. Методичне забезпечення

1. Копія навчальної програми практики.
2. Робоча програма практики.
3. Конспект лекцій.
4. Методичні вказівки та рекомендації для виконання практичних робіт, для самостійної роботи.
5. Індивідуальні завдання (теми презентацій).
6. Ілюстраційні матеріали (посібник).
7. Каталог ресурсів.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

1. Практикуми з дисципліни.
2. Робочі зошити з дисципліни.

3. Ноутбук.

4. Мультимедійний проектор.

9. Каталог ресурсів

1. Говорун О.В., Фірман Л.О. Загальна зоологія. Безхребетні тварини. Курс лекцій. Суми: Вид-во СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2016. 146 с.
2. Делеган І.В. Лісова зоологія. Львів : Поллі, 2003. 472 с.
3. Делеган І.В., Делеган І.І. Біологія лісових птахів і звірів. Львів : Поллі, 2005. 600 с.
4. Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології. Суми: Університетська книга, 2007. 615 с.
5. Марисова І.В., Кузьменко Л.П., Власенко Р. П. Зоологія хордових: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 208 с.
6. Неведомська Є.О., Маруненко І.М., Омері І.Д. Зоологія. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 290 с.
7. Царик Й.В., Яворський І.П., Шидловський І.В. Хребетні тварини західних областей України. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 52 с
8. Шевченко С.І. Лісова зоологія (курс лекцій). Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2010. 111с.